

Nr dokumentu *LexPolonica*: 45347

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA⁽¹⁾

z dnia 9 lipca 2004 r.

w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną

Na podstawie art. 50 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1)** gatunki dziko występujących grzybów:
  - a)** objętych ochroną ścisłą,
  - b)** objętych ochroną częściową,
  - c)** objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
  - d)** wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk oraz wielkość tych stref;
- 2)** zakazy właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków grzybów i odstępstwa od zakazów;
- 3)** sposoby ochrony gatunków grzybów.

§ 2. Gatunki, o których mowa w § 1 pkt 1 lit. a, są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

§ 3. Gatunki, o których mowa w § 1 pkt 1 lit. b, są określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

§ 4. Gatunki, o których mowa w § 1 pkt 1 lit. c, oraz sposoby ich pozyskiwania, są określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia.

§ 5. Gatunki, o których mowa w § 1 pkt 1 lit. d, oraz wielkość stref ochrony ich ostoi lub stanowisk, są określone w załączniku nr 4 do rozporządzenia.

§ 6. 1. W stosunku do dziko występujących grzybów należących do gatunków, o których mowa w § 2, wprowadza się następujące zakazy:

- 1)** zrywania, niszczenia i uszkodzania;
- 2)** niszczenia ich siedlisk i ostoi;
- 3)** dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych, niszczenia ściółki leśnej i gleby w ostojach;
- 4)** pozyskiwania, zbioru, przetrzymywania, posiadania, preparowania i przetwarzania całych grzybów i ich części;
- 5)** zbywania, nabywania, oferowania do sprzedaży, wymiany i darowizny grzybów żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych;
- 6)** wwożenia z zagranicy i wywożenia poza granicę państwa grzybów żywych, martwych, przetworzonych i spreparowanych, a także ich części i produktów pochodnych.

2. W stosunku do dziko występujących grzybów należących do gatunków, o których mowa w § 3 i 4, wprowadza się następujące zakazy:

- 1)** zrywania, niszczenia i uszkodzania;
- 2)** niszczenia ich siedlisk i ostoi;
- 3)** dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych, niszczenia ściółki leśnej i gleby w ostojach;
- 4)** pozyskiwania, zbioru.

§ 7. 1. Zakazy, o których mowa w § 6 ust. 1 pkt 1-3 i ust. 2 pkt 1-3, w stosunku do dziko występujących grzybów należących do gatunków, o których mowa w § 2 i 3, z wyjątkiem gatunków oznaczonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia symbolem (1), nie dotyczą:

- 1)** wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie zakazów;
- 2)** usuwania grzybów niszczących materiały lub obiekty budowlane.

2. Zakazy, o których mowa w § 6 ust. 2, w stosunku do dziko występujących grzybów należących do gatunków, o których mowa w § 4, nie dotyczą pozyskiwania grzybów lub ich części i produktów pochodnych przez podmioty, które uzyskały zezwolenie wojewody na ich pozyskiwanie.

§ 8. Sposoby ochrony gatunków dziko występujących grzybów polegają w szczególności na:

- 1) zabezpieczeniu ostoi i stanowisk grzybów przed zagrożeniami zewnętrznymi;
- 2) zapewnianiu obecności i ochronie różnego rodzaju podłoża, na którym rozwijają się chronione gatunki grzybów, w szczególności:
  - a) drzew w odpowiednim wieku i gatunku,
  - b) rozkładającego się drewna,
  - c) skał i gładów;
- 3) wykonywaniu zabiegów ochronnych utrzymujących właściwy stan siedliska grzybów, w szczególności:
  - a) utrzymywaniu lub odtwarzaniu właściwych dla gatunku stosunków świetlnych,
  - b) utrzymywaniu lub odtwarzaniu właściwego dla gatunku stanu gleby,
  - c) utrzymywaniu lub odtwarzaniu właściwych dla gatunku stosunków wodnych,
  - d) koszeniu siedliska, w sposób właściwy dla gatunku,
  - e) wypasie zwierząt gospodarskich na obszarze siedliska, w sposób właściwy dla gatunku chronionego,
  - f) regulowaniu liczebności roślin, grzybów i zwierząt mających wpływ na chronione gatunki;
- 4) obserwacji i dokumentowaniu (monitoring) stanowisk, ostoi i populacji gatunków;
- 5) zabezpieczeniu reprezentatywnej części populacji przez ochronę *ex situ*;
- 6) przywracaniu grzybów z hodowli *ex situ* do środowiska przyrodniczego;
- 7) przenoszeniu grzybów zagrożonych na nowe stanowiska;
- 8) edukacji w zakresie rozpoznawania gatunków chronionych i sposobów ich ochrony;
- 9) promowaniu technologii prac związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej i leśnej, umożliwiających zachowanie ostoi i stanowisk gatunków chronionych.

§ 9. Rozporządzenie wchodzi w życie⁽²⁾ po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Nr dokumentu *LexPolonica*: 45347

Załączniki do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. (poz. 1765)

Załącznik nr 1

GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH GRZYBÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ ŚCISŁĄ*

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska
	GRZYBY	FUNGI
	borowikowate	Boletaceae
1	borowik korzeniasty	<i>Boletus radicans</i>
2	borowik królewski	<i>Boletus regius</i>
3	borowik (podgrzybek) pasożytniczy	<i>Boletus (Xerocomus) parasiticus</i>
4	poroblaszek żółtoczerwony	<i>Phylloporus pelletieri</i>
5	szyszkowiec łuskowaty	<i>Strobilomyces strobilaceus</i>
	czarkowate	Sarcoscyphaceae
6	czareczka długotrzonkowa	<i>Microstoma protracta</i>
7	czarka - wszystkie gatunki	<i>Sarcoscypha spp.</i>
	flagowcowate	Meripilaceae
8	flagowiec olbrzymi	<i>Meripilus giganteus</i>
9	jamczatka białożółta	<i>Antrodia albobrunnea</i>
10	żagwica listkowata	<i>Grifola frondosa</i>
	gąskowate	Tricholomataceae
11	dwupierścieniak cesarski	<i>Catathelasma imperiale</i>
12	gąska olbrzymia	<i>Tricholoma colossus</i>
13	wilgotnica czapeczkowata	<i>Hygrocybe calyptriformis</i>

- gwiazdoszowate**
- 14 gwiazdosz - wszystkie gatunki
- 15 wieloporek gwiazdzisty
- jodłownicowate**
- 16 jodłownica górską
- kisielcowate**
- 17 płomykówka galaretowata
- kolcownicowate**
- 18 kolczakówka - wszystkie gatunki
- 19 sarniak - wszystkie gatunki
- 20 szaraczek tuseczkowaty
- kustrzebkowate**
- 21 koronika ozdobna
lakownicowate
- 22 lakownica lśniaca
- maślakowate**
- 23 maślak (borowiec) dęty
- 24 maślak trydencki
- 25 maślak żółtawy
- miękuszwate**
- 26 miękusz szafranowy
- ozorkowate**
- 27 ozorek dębowy
- pałeczkowate**
- 28 pałeczka - wszystkie gatunki
- pniarkowate**
- 29 amylek lapoński
- 30 pniarek (modrzewnik) lekarski (1)
- 31 pniarek różowy
- purchawkowate**
- 32 kurzawka bagienna
- 33 purchawica olbrzymia
- siatkolistowate**
- 34 buławka obcięta
- 35 buławka pałeczkowata
- 36 buławka spłaszczona
- 37 siatkolist maczugowaty
- smardzowate**
- 38 krążkówka żyłkowana
- 39 naparstniczka czeska
- 40 naparstniczka stożkowata
- 41 smardz jadalny
- 42 smardz półwolny

- Geastraceae**
- Geastrum spp.*
- Myriostoma coliforme*
- Bondarzewiaceae**
- Bondarzewia mesenterica*
- Exidiaceae**
- Tremiscus helvelloides*
- Bankeraceae**
- Hydnellum spp.*
- Sarcodon spp.*
- Boletopsis grisea*
- Pezizaceae**
- Sarcosphaera coronaria*
- Ganodermataceae**
- Ganoderma lucidum*
- Suillaceae**
- Suillus (Boletinus) cavipes*
- Suillus tridentinus*
- Suillus flavidus*
- Hapalopilaceae**
- Hapalopilus croceus*
- Fistulinaceae**
- Fistulina hepatica*
- Tulostomataceae**
- Tulostoma spp.*
- Fomitopsidaceae**
- Amylocystis lapponica*
- Fomitopsis (Laricifomes) officinalis*
- Fomitopsis rosea*
- Lycoperdaceae**
- Bovista paludosa*
- Langermannia gigantea*
- Gomphaceae**
- Clavariadelphus truncatus*
- Clavariadelphus pistillaris*
- Clavariadelphus ligula*
- Gomphus clavatus*
- Morchellaceae**
- Disciotis venosa*
- Verpa bohemica*
- Verpa conica*
- Morchella esculenta*
- Morchella gigas*

43	smardz stożkowaty	<i>Morchella conica</i>
44	smardz wyniosły	<i>Morchella elata</i>
	soplówkowate	Hericiaceae
45	soplówka - wszystkie gatunki	<i>Hericium spp.</i>
	sromotnikowate	Phallaceae
46	mądział psi	<i>Mutinus caninus</i>
47	sromotnik fiołkowy	<i>Phallus hadriani</i>
	szmaciakowate	<i>Sparassidaceae</i>
48	szmaciak - wszystkie gatunki	<i>Sparassis spp.</i>
	tęguskórowate	Sclerodermataceae
49	promieniak wilgociomierz	<i>Astraeus hygrometricus</i>
	truflowate	Tuberaceae
50	trufła wgłębiona	<i>Tuber mesentericum</i>
	żagwiowate	Polyporaceae
51	oranżowiec bladożółty	<i>Pycnoporellus alboluteus</i>
52	żagiew okółkowa	<i>Polyporus umbellatus</i>
	POROSTY	LICHENES
	chrobotkowate	Cladoniaceae
53	chrobotek alpejski	<i>Cladonia stellaris</i>
54	chrobotek czarniawy	<i>Cladonia stygia</i>
55	karlinka brodawkowata	<i>Pycnothelia papillaria</i>
	chróścikowate	Stereocaulaceae
56	chróścik - wszystkie gatunki	<i>Stereocaulon spp.</i>
	czasznikowate	Icmadophilaceae
57	czasznik modrozielony	<i>Icmadophila ericetorum</i>
	granicznikowate	Lobariaceae
58	granicznik - wszystkie gatunki (1)	<i>Lobaria spp.</i>
59	podgranicznik - wszystkie gatunki (1)	<i>Sticta spp.</i>
60	tarczynka przygraniczna (1)	<i>Lobarina scrobiculata</i>
	kruszownicowate	Umbilicariaceae
61	kruszownica - wszystkie gatunki	<i>Umbilicaria spp.</i>
62	pęcherzyca nadobna	<i>Lasallia pustulata</i>
	obrostowate	Physciaceae
63	obrostnica - wszystkie gatunki	<i>Anaptychia spp.</i>
64	turzynka okazała (1)	<i>Heterodermia speciosa</i>
	odnożycowate	Ramalinaceae
65	odnożyca rynienkowata (1)	<i>Ramalina calicaris</i>
66	odnożyca włosowata (1)	<i>Ramalina thrausta</i>
67	odnożyca - pozostałe gatunki	<i>Ramalina - pozostałe gatunki</i>
	pawężnicowate	Peltigeraceae
68	dołączanka - wszystkie gatunki	<i>Solorina spp.</i>
69	pawężnica - wszystkie gatunki	<i>Peltigera spp.</i>
	pawężniczkwate	Nephromataceae

70	pawężniczka - wszystkie gatunki	<i>Nephroma spp.</i>
	puchlinkowate	<i>Thelotremaceae</i>
71	puchlinka ząbkowata	<i>Thelotrema lepadinum</i>
	tarczownicowate	<i>Parmeliaceae</i>
72	biedronecznik - wszystkie gatunki	<i>Punctelia spp.</i>
73	brunka Delisa	<i>Neofuscelia delisei</i>
74	czerniaczek alpejski	<i>Allantoparmelia alpicola</i>
75	cienik - wszystkie gatunki	<i>Pseudephebe spp.</i>
76	kobiernik - wszystkie gatunki (1)	<i>Parmotrema spp.</i>
77	koralka rozgałęziona	<i>Allocetraria madreporiformis</i>
78	mąklik otrębiasty	<i>Pseudevernia furfuracea</i>
79	nibypłucnik - wszystkie gatunki	<i>Cetrrelia spp.</i>
80	oskrzelka rynienkowata	<i>Flavocetraria cucullata</i>
81	pawężnik Laurera (1)	<i>Tuckermaria laureri</i>
82	plaskotka reglowa	<i>Parmeliopsis hyperopta</i>
83	plaskotka rozlana	<i>Parmeliopsis ambigua</i>
84	płucnica płotowa	<i>Cetraria sepincola</i>
85	płucnica zielonawa	<i>Cetraria chlorophylla</i>
86	płucniczka Delisa	<i>Cetrariella delisei</i>
87	płucnik modry	<i>Platismatia glauca</i>
88	popielak pylasty	<i>Imshaugia aleurites</i>
89	przylepka - wszystkie gatunki	<i>Melanelia spp.</i>
90	przystrumyczek pustułkowy	<i>Hypotrachyna revoluta</i>
91	pustułka - wszystkie gatunki, z wyjątkiem pustułki pęcherzykowatej	<i>Hypogymnia spp.</i> , z wyjątkiem <i>Hypogymnia physodes</i>
92	szarzynka - wszystkie gatunki	<i>Parmelina spp.</i>
93	tapetka - wszystkie gatunki	<i>Arctoparmelia spp.</i>
94	tarczownica - wszystkie gatunki, z wyjątkiem tarczownicy bruzdkowanej	<i>Parmelia spp.</i> , z wyjątkiem <i>Parmelia sulcata</i>
95	tarczynka dziurkowana	<i>Menegazzia terebrata</i>
96	wabnica kielichowata	<i>Pleurosticta acetabulum</i>
97	zeżyca seledynowa (1)	<i>Flavopunctelia flaventior</i>
98	złotlinka jaskrawa	<i>Vulpicida pinastri</i>
99	żeluczka - wszystkie gatunki, z wyjątkiem żeluczki izydiowej	<i>Xanthoparmelia spp.</i> , z wyjątkiem <i>Xanthoparmelia conspersa</i>
100	zółtlica chropowata	<i>Flavoparmelia caperata</i>
101	brodaczka - wszystkie gatunki	<i>Usnea spp.</i>
102	mąkla odmienna	<i>Evernia mesomorpha</i>
103	mąkla rozłożysta (1)	<i>Evernia divaricata</i>
104	rożynka posępna	<i>Cornicularia nomoerica</i>
105	włostka - wszystkie gatunki	<i>Bryoria spp.</i>
106	żyłecznik zwisający	<i>Alectoria sarmentosa</i>
	złociszkowate	<i>Chryso-trichaceae</i>

107	ztociszek jaskrawy	<i>Chrysothrix candelaris</i>
	złotorostowate	Teloschistaceae
108	błyskotka - wszystkie gatunki	<i>Fulgensia spp.</i>
109	jaskrawiec morski	<i>Caloplaca marina</i>

Objaśnienia:

* Gatunki grzybów zostały pogrupowane w wyższe jednostki systematyczne, które wyróżniono następująco:

- wielkimi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy **GROMAD**,

- małymi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy **rodzin**.

Nazwy łacińskie gatunków, rodzin i gromad wyróżniono dodatkowo czcionką pochyłą.

(1) - gatunki, dla których nie stosuje się określonych w § 7 ust. 1 do rozporządzenia odstępstw od zakazów.

Nr dokumentu *LexPolonica*: 45347

Załącznik nr 2**GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH GRZYBÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ CZĘŚCIOWĄ***

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska
	GRZYBY	FUNGI
	szczecinkowcowate	Hymenochaetaceae
1	włóknouzek ukośny	<i>Inonotus obliquus</i>
	POROSTY	LICHENES
	chrobotkowate	Cladoniaceae
2	chrobotek leśny (w tym dawniej wyróżniany chrobotek łagodny)	<i>Cladonia arbuscula</i> (incl. <i>Cladonia mitis</i>)
3	chrobotek najeżony	<i>Cladonia portentosa</i>
4	chrobotek reniferowy	<i>Cladonia rangiferina</i>
5	chrobotek smukły	<i>Cladonia ciliata</i>
	tarczownicowate	Parmeliaceae
6	mąkla tarniowa	<i>Evernia prunastri</i>
7	płucnica darenkowa	<i>Cetraria muricata</i>
8	płucnica islandzka	<i>Cetraria islandica</i>
9	płucnica kędzierzawa	<i>Cetraria ericetorum</i>
10	płucnica kolczasta	<i>Cetraria aculeata</i>

Objaśnienia:

* Gatunki grzybów zostały pogrupowane w wyższe jednostki systematyczne, które wyróżniono następująco:

- wielkimi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy **GROMAD**,

- małymi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy **rodzin**.

Nazwy łacińskie gatunków, rodzin i gromad wyróżniono dodatkowo czcionką pochyłą.

Nr dokumentu *LexPolonica*: 45347

Załącznik nr 3**GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH GRZYBÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ CZĘŚCIOWĄ, KTÓRE MOGĄ BYĆ POZYSKIWANE, ORAZ SPOSOBY ICH POZYSKIWANIA***

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Sposób pozyskiwania
1	GRZYBY szczecinkowcowate włóknouszek ukośny	FUNGI Hymenochaetaeae <i>Inonotus obliquus</i>	ręczny zbiór owocników
2	POROSTY tarczownicowate płucnica islandzka	LICHENES Parmeliaceae <i>Cetraria islandica</i>	ręczny zbiór plech

Objaśnienia:

* Gatunki grzybów zostały pogrupowane w wyższe jednostki systematyczne, które wyróżniono następująco:

- wielkimi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy **GROMAD**,
  - małymi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy **rodzin**.
- Nazwy łacińskie gatunków, rodzin i gromad wyróżniono dodatkowo czcionką pochyłą.

Nr dokumentu *LexPolonica*: 45347

Załącznik nr 4**GATUNKI DZIKO WYSTĘPUJĄCYCH GRZYBÓW WYMAGAJĄCYCH USTALENIA STREF OCHRONY ICH OSTOI LUB STANOWISK***

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Wielkość strefy ochrony
	POROSTY granicznikowate	LICHENES Lobariaceae	
1	granicznik płucnik	<i>Lobaria pulmonaria</i>	w promieniu do 100 m od granic stanowiska
	tarczownicowate	Parmeliaceae	
2	brodaczka kędzierzawa	<i>Usnea subfloridana</i>	w promieniu do 50 m od granic stanowiska
3	brodaczka kępkowa	<i>Usnea hirta</i>	w promieniu do 50 m od granic stanowiska
4	brodaczka zwyczajna	<i>Usnea filipendula</i>	w promieniu do 50 m od granic stanowiska

Objaśnienia:

* Gatunki grzybów zostały pogrupowane w wyższe jednostki systematyczne, które wyróżniono następująco:

- wielkimi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy **GROMAD**,
  - małymi literami, czcionką pogrubioną wyróżniono nazwy **rodzin**.
- Nazwy łacińskie gatunków, rodzin i gromad wyróżniono dodatkowo czcionką pochyłą.